

Prof. ThDr. Petr Pokorný, DrSc., dr.h.c. (1933–2020)

V ranních hodinách 18. ledna 2020, obklopen svou rodinou, zemřel ve věku 86 let Petr Pokorný, profesor Nového zákona na Evangelické teologické fakultě Univerzity Karlovy. Fakulta v něm ztrácí výrazného a oblíbeného učitele, pronikavého badatele mezinárodního věhlasu a neúnavného organizátora vědecké práce, který hlubokou erudicí v biblistice, teologii, filologii i filosofii spojoval s přátelsky otevřenou určitostí svědka křesťanské víry.

Petr Pokorný se narodil 21. dubna 1933 v Brně. Po studiích na tamním klasickém gymnáziu vystudoval teologii na Komenského evangelické bohoslovecké fakultě (dnes Evangelická teologická fakulta UK). V roce 1958 byl ordinován jako kazatel Českobratrské církve evangelické a do roku 1967 působil v církevní službě jako vikář v Praze na Vinohradech a farář v Praze-Vršovicích. Během této služby externě studoval koptštinu a řeckou literaturu v Praze a ve Vídni, strávil také jeden trimestr postgraduálního studia u profesora G. D. Kilpatricka v Oxfordu. V roce 1959 podal doktorskou práci (*SOMA CHRISOU v epištole Efezským*), kterou však kvůli průtahům ze strany státních orgánů směl obhájit teprve v roce 1963. Podobně nuceně zpožděná byla jeho habilitace v roce 1967 na základě práce podané o pět let dříve (*Gnostická mystéria*). V témže roce byl na jeden rok povolán jako docent Nového zákona na univerzitu v Greifswaldu v tehdejší NDR. Od roku 1968 vyučoval novozákonní biblistiku jako spolupracovník a později nástupce svého učitele J. B. Součka na Komenského bohoslovecké, dnes Evangelické teologické fakultě v Praze, profesorem byl jmenován roku 1972. V období 1996–1999 fakultu řídil jako její děkan. V roce 1968 se na základě práce *Počátky gnose: Vznik gnostického mýtu o božstvu člověk* stal kandidátem historických věd (CSc.) v oboru řecká literatura, v roce 1993 získal v témže oboru titul doktor historických věd (DrSc.). Jako hostující či zastupující profesor působil na několika zahraničních univerzitách (Pittsburgh, Tübingen, Petrohrad), čestný doktorát mu udělily univerzity v Bonnu (1998), Budapešti (2000) a Petrohradě (2015). Byl aktivně činný v řadě významných vědeckých organizací, především Studiorum Novi Testamenti Societas, jejímž byl v období 1994–1995 prezidentem, dále Wissenschaftliche Gesellschaft für Theologie, Akademie der Wissenschaften zu Göttingen a Učené společnosti České republiky, jíž v letech 2012–2014 předsedal. Významným plodem jeho úsilí o badatelskou spolupráci je Centrum biblických studií Univerzity Karlovy a Akademie věd České republiky, které v roce 1998 založil a v letech 2001–2010 vedl.

Profesor Pokorný rozhodně nebyl badatel jednoho tématu, ve značné šíři jeho odborného i popularizačního díla však lze zaznamenat zřetelné soustředění. Především metodické: při vši erudici lingvistické a historické chápal práci biblisty důrazně jako úkol teologický, tedy interpretační. Tento zájem prostupuje celé jeho dílo, ale projevuje se i v tom, že v něm významné místo mají souvislé výklady biblických i jiných textů, mezi nimi především komentáře k epištolám *Koloským* (německy 1987 a 1990, anglicky 1991) a *Efezským* (německy 1992 a 2013, zkrácená verze vyšla v roce 2005 česky jako pilotní svazek řady Český ekumenický komentář k Novému zákonu), k evangeliu *Markovu* (ve dvou verzích: 1974 a 1982, nově zpracováno pro řadu ČEKNZ v roce 2016), ke knize *Skutků apoštolských* (vyjde v řadě ČEKNZ) a k apokryfnímu evangeliu *Tomášovu* (česky 1981, 1982, 2001, nově zpracováno v monografii *A Commentary on the Gospel of Thomas*, 2009, 2012). Zřetel k teologickému obsahu a záměru novozákonních spisů, který nelze oddělit od zkoumání jejich literární povahy, výrazně uplatnil i v jejich analytickém přehledu, vydaném nejprve česky jako *Literární a teologický úvod do Nového zákona* (1993), později ve spolupráci s U. Heckelem přepracovaném a rozšířeném do rozsáhlého kompendia *Einleitung in das Neue Testament: Seine Literatur und Theologie im Überblick* (2007, česky *Úvod do Nového zákona:*

Přehled literatury a teologie, 2013, rusky 2012). Otázkami výkladu se zabýval také teoreticky. Nejprve v souvislosti s problémem překladu – podílel se na Českém ekumenickém překladu Bible a v letech 1975–1996 byl členem překladatelského výboru United Bible Societies – později svá zkoumání v obecnější rovině shromáždil do monografie *Hermeneutika jako teorie porozumění* (česky 2006, anglicky první díl 2011).

Druhé ohnisko Pokorného badatelského soustředění lze najít ve vymezení látky, jíž věnoval svoji pozornost. Zabýval se především synoptickými evangelií a deuteropavlovskými epištolami. Tento zájem je patrný již z výběru spisů, k nimž zpracoval souvislý komentář, ale odráží se v řadě dalších jeho studií. Významně přispěl k pochopení koncepce nejstaršího z evangelií, Markova, a ukázal souvislost této koncepce s teologickými důrazy apoštola Pavla, svou studií *Theologie der lukanischen Schriften* (1998) se podílel na rehabilitaci evangelisty Lukáše jako svébytného teologa. Zájem o duchovní prostředí deuteropavlovských epištol jej hned zkraje přivedl k fenoménu gnosticizmu, jemuž se věnoval v řadě speciálních studií i v souborné monografii určené širší veřejnosti (*Píseň o perle*, 1986, 1998). V rámci Centra biblických studií založil koptologický seminář, z jehož práce vychází řada komentovaných překladů spisů z Nag Hammádí. Účastnil se také práce mezinárodní skupiny *Colloquium oecumenicum Paulinum*, která mu k 80. narozeninám věnovala sborník *2 Thessalonians and Pauline Eschatology* (2013).

Soustředěnost Pokorného práce je ovšem patrná především v jeho zájmu o vlastní střed křesťanské teologie – osobu a význam Ježíše z Nazareta. Ukázkou brilantního propojení historického a interpretačního hlediska je jeho práce o vzniku christologie (*Die Entstehung der Christologie*, 1985, anglicky 1987, česky 1988), stejnou metodu později uplatnil ve zkoumání dějin klíčového pojmu „evangelium“ (*From the Gospel to the Gospels*, 2013, česky 2016). Historickým otázkám spojeným s Ježíšovým působením se dlouhodobě (2005–2017) věnoval v projektu *Jesus Research*, který založil a vedl společně s J. H. Charlesworthem z univerzity v Princetonu (USA).

Při své vědecké a učitelské práci Petr Pokorný nepřestal být teologem praktikujícím, byl učitelem nejen akademickým, ale také učitelem církve. Ve své hermeneutice rozpracoval koncept svědectví, na který filosoficky upozornil P. Ricoeur a který zároveň patří ke klíčovým pojmům biblické tradice – a sám byl také svědkem. Byl podnětným vykladačem biblických textů jako kazatel nejen ve své evangelické církvi, přednášel o teologických, historických i filosofických otázkách pro církevní i širší veřejnost. Ve své církvi působil v teologickém poradním odboru církevního vedení, vystupoval na jejích synodech. Jako autor několika písňových textů trvale obohatil církevní zpěvník.

Svůj odchod do důchodu před lety pojal jako odchod z řídicích funkcí, jež postupně předal svým spolupracovníkům, avšak nikoli odchod na odpočinek. Až do své smrti se aktivně účastnil práce na fakultě, přednášel a vedl několik doktorandů, v listopadu 2019 byl kazatelem při slavnostních bohoslužbách ke stému výročí založení fakulty, téměř k dokončení dovedl projekt *Biblické základy křesťanské kultury* v rámci individuálního grantu *Donatio Universitatis Carolinae*, jímž jej jeho univerzita poctila za celoživotní dílo.

Křesťanské svědectví chápal na prvním místě jako rozhodné, nemoralizující svědectví o naději: „Nezadržitelný vývoj k dobrému je iluze. Rozhodně však nejdeme k čertu. Ten slavný protějšek, biblicky nazvaný poslední soud a království Boží, k nám přichází i uprostřed propadů a je silnější než dějinné katastrofy. (...) Především je však silnější než ti chytří, realističtí slušní skeptici. (...) Naděje přichází z druhé strany, jejím základním tvarem není budování, ale advent, příchod, setkání. Ale týká se dějin a inspiruje k dějinné orientaci.“ (*Den se přiblížil*, 2007)